

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/1751-

20. april 2022

**Dokument 8:177 S (2021-2022) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Grete Wold, Marian Hussein, Torgeir Knag
Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og
Kathy Lie**

Jeg viser til brev av 5. april 2022 der kommunal- og forvaltningskomiteen ber om min og justis- og beredskapsministerens vurdering av representantforslag 177 S (2021-2022) fra Grete Wold, Marian Hussein, Torgeir Knag Fylkesnes, Kari Elisabeth Kaski, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Kathy Lie om rask og god integrering av fordrevne fra Ukraina. I tillegg til Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet, berører forslagene ansvarsområdet til Helse- og omsorgsdepartementet. Etter samordning departementene imellom svarer jeg på vegne av alle berørte statsråder. Forslagsstillerne ber om vår vurdering av ti forslag. Her følger våre vurderinger av forslagene.

1. Stortinget ber regjeringen sikre at ukrainske flyktninger og deres barn får tilgang til informasjon om sine rettigheter og muligheter i Norge i en tidlig fase i ankomsten, uavhengig av om de bor på mottak eller er innlosjert privat. Informasjonen må tilpasses barn i ulike aldre.

Regjeringen er enig med forlagsstillerne i at det er viktig at det gis informasjon til fordrevne fra Ukraina om deres rettigheter etter ankomst til Norge. Regjeringen viser til at Utlendingsdirektoratet (UDI), politiet og andre berørte myndigheter har etablert rutiner for å gi relevant og tilpasset informasjon etter ankomst til Norge, og at det også er gitt utfyllende informasjon på berørte myndigheters nettsider om bl.a. innreise, registrering, innkvartering og om rettigheter i Norge.

2. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for tidlig kartlegging av barn og familiers behov og utvikle en plan for psykososial støtte som begynner ved ankomst eller på akuttmottakene og fortsetter i kommunene etter bosetting. Det er særlig viktig at det utvikles et psykososialt tilbud til barna og familiene som bor privat og ikke innkvarteres på mottak.

Regjeringen tar helseutfordringene til de som nå ankommer fra Ukraina på alvor. Selv om det er en frisk populasjon, har mange ulike former for hjelpebehov. Felles for alle er at de har flyktet fra sine hjem. Det er i seg selv traumatisk. I tillegg har mange etterlatt familie og venner i usikre situasjoner i Ukraina, og flere vil ha opplevd krigshandlinger eller livstruende situasjoner under flukt. De som har behov for helsehjelp har rett til det, og skal selvsagt også få den hjelpen de trenger. For å sette helse- og omsorgstjenestene bedre i stand til å ivareta de psykososiale hjelpebehovene ukrainerne kan ha, har regjeringen foreslått å styrke de mest relevante kompetansesentrene med 8 mill. kroner i 2022. I tillegg har vi foreslått at det opprettes en rammeavtale for psykososial beredskap for inntil 7 mill. kroner i 2022.

Selv om dette er viktige tiltak, er det viktigste vi alle kan gjøre for å ivareta de psykososiale behovene til de som nå kommer hit fra Ukraina å sørge for at de raskt inkluderes i lokalsamfunnene der de bosettes. Vi vet at meningsfulle aktiviteter, skole og jobb er viktige faktorer for å avdempe de negative effektene av traumatiske opplevelser.

3. Stortinget ber regjeringen innføre en uavhengig tilsynsordning for asylmottak.

Forslagsstillerne foreslår at regjeringen bes innføre en uavhengig tilsynsordning for asylmottak. Forslaget er likelydende med Stortingets anmodningvedtak nr. 921 av 16. juni 2016, jf. Innst. 399 S (2015-2016). Jeg viser til at regjeringen 8. april 2022 fremmet et lovforslag for Stortinget om etablering av en statlig tilsynsordning for omsorgen med enslige mindreårige som bor i asylmottak (Prop. 80 L (2021-2022)). Regjeringens syn er at enslige mindreårige som bor i asylmottak, er en særskilt sårbar gruppe, og at ressursinnsatsen til en statlig tilsynsordning med asylmottaksdriften bør rettes inn mot oppfølgingen av denne gruppen.

Lovforslaget innebærer derfor en tilsynsordning med omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak, mens oppfølgingen av andre deler av asylmottaksdriften anses ivaretatt gjennom eksisterende tilsynsordninger med asylmottaksdriften og Utlendingsdirektoratets kontraktsoppfølging. Jeg viser for øvrig til redegjørelsen for forslaget i Prop. 80 L (2021-2022).

4. Stortinget ber regjeringen sørge for at kriteriene for nedleggelse av asylmottak vektlegger kvalitet mer enn pris, slik at man beholder de kvalitativt beste mottakene når antallet beboere i asylmottak synker.

Justis- og beredskapsdepartementet har delegert ansvaret for etablering, drift og nedleggelse av asylmottak til UDI. Etablering av asylmottaksdrift er konkurranseutsatt. At mottaksdriften er konkurranseutsatt antas å bidra til kostnadseffektivitet og nødvendig

fleksibilitet i et system der kapasitetsbehovet kan svinge mye på kort tid. Det er viktig å ha et fleksibelt mottakssystem for å håndtere svingninger i antallet asylkomster. Samtidig skal innkvarteringstilbudet være forsvarlig. UDI skal tilby alle asylsøkere et forsvarlig innkvarteringstilbud, både i forbindelse med etablering og nedleggelse av asylmottak.

I tidligere situasjoner hvor mottakskapasiteten har blitt kraftig nedskalert, slik som i tiden etter 2015, er det naturlig at UDI først sier opp de aller dyreste avtalene, slik som akuttinnkvarteringsplasser. Dette vil også gjelde i fremtidige situasjoner. Dersom vi i en situasjon hvor de gjenværende avtalene er relativt like prismessig, vil normalt UDI beholde de mottakene med best kvalitet. Samtidig må en rekke andre hensyn også tas, slik som beredskapsevne, nærhet til spesialisthelsetjeneste, mottakslogistikk, behov for spesialiserte plasser, etc. Disse ulike hensynene vil UDI være best til å avveie i den løpende dimensjoneringen av mottaksporteføljen, hvor behovet stadig er i endring.

5. Stortinget ber regjeringen se på tiltak for å sikre at barn ikke må flyttes fra mottak til mottak mange ganger før de bosettes, og sikre at barns beste er et sentralt kriterium ved vurdering av nedleggelse av asylmottak.

Innkvarteringstilbudet til asylsøkere er et midlertidig botilbud frem til enten bosetting eller retur. Fordrevne fra Ukraina får tilbud om innkvartering i asylmottak frem til vedtaket om midlertidig kollektiv beskyttelse fattes, og skal deretter bosettes i en kommune. Målet er rask bosetting for de som får midlertidig kollektiv beskyttelse.

For det tilfellet at en beboer må flytte til et nytt asylmottak før bosettingen skjer, skal UDI så langt som mulig ta hensyn til beboernes ønsker og behov, ikke minst når det gjelder barn. Barn er en prioritert gruppe for UDI, og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i forbindelse med både etableringer og nedleggelse av asylmottak. Samtidig kan det ikke garanteres at ingen mottaksbeboere må flytte i situasjoner mottakskapasiteten skal skales ned. Dette gjelder også barn.

6. Stortinget ber regjeringen gi asylsøkere midlertidig arbeidstillatelse mens de venter på svar på søknaden, og sikre at skatteetaten og andre instanser ikke blir en propp i systemet.

Regjeringen iverksatte 11. mars d.å. en ordning med midlertidig kollektiv beskyttelse for fordrevne fra Ukraina, se utlendingsloven § 34 og utlendingsforskriften § 7-5 a. Ordningen innebærer et unntak fra utgangspunktet om at asylsøknader skal vurderes individuelt og åpner for å gi beskyttelse etter en gruppevurdering. Den er effektiviserende for utlendingsforvaltningen, ved at midlertidig kollektiv beskyttelse kan gis uten asylintervju og uten individuell behandling av asylsøknaden. Vedtaksfattingen er i stor grad automatisert. Personer som omfattes av ordningen kan derfor få oppholdstillatelse svært raskt. Tillatelsen gir rett til å arbeide.

For å kunne få rett til å arbeide inntil søknaden er avgjort, kreves det blant annet at det er gjennomført asylintervju av søkeren, se utlendingsloven § 94. Dette vilkåret vil ikke være

oppfylt i saker som behandles etter ordningen om midlertidig kollektiv beskyttelse, jf. over. Da selve spørsmålet om beskyttelse behandles i et hurtigspor, og kollektiv beskyttelse gir rett til å arbeide, kan jeg ikke se at det er behov for å innføre særskilte ordninger knyttet til midlertidig arbeidstillatelse for denne gruppen.

7. Stortinget ber regjeringen styrke norskopplæring og kunnskap om rettigheter og plikter i arbeidslivet for alle flyktninger med kollektiv midlertidig beskyttelse, uavhengig av lengde på introduksjonsprogram.

Det er viktig at fordrevne fra Ukraina får mulighet til å lære språk. I Prop. 78 S (2021–2022) er det foreslått å bevilge 50 millioner kroner til tidlig norskopplæring gjennom den eksisterende norskopplæringsordningen. Det er også foreslått å bevilge 15 millioner kroner til norsktrening og engelsktrening. I forslag til midlertidig endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina med rett til midlertidig beskyttelse, foreslår Arbeids- og inkluderingsdepartementet to alternative forslag til språktilbud for fordrevne fra Ukraina (jf. høringsnotat 8.3.55.4.22): (1) Mulighet for et fleksibelt språktilbud utenfor lovfestede ordninger og at rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for personer som har fått opphold etter utlendingsloven § 34 inntre 12 måneder etter tidspunktet for bosetting og (2) personer som har fått opphold etter utlendingsloven § 34 har rett, men ikke plikt til opplæring i norsk og retten gjelder i ett år fra oppstartstidspunktet.

AID har gitt Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Arbeids- og velferdsdirektoratet (Avdir) i oppdrag å bl.a. veilede om bruken av et fleksibelt hurtigspor tilpasset de med midlertidig kollektiv beskyttelse. Opplæring i krav og forventninger i arbeidslivet, sikkerhetskultur og kunnskap om den norske arbeidslivsmodellen skal være tema i veilederen.

8. Stortinget ber regjeringen etablere en ordning der den enkelte som har fått lovlig opphold, selv kan skaffe bosted, uten at retten til introduksjonsprogram med det faller bort. Det forutsettes at pengene følger hver enkelt, slik at den kommunen som den enkelte velger å bosette seg i, får introduksjonsstøtte etter regulære satser.

Jeg viser til den eksisterende ordningen for avtalt selvbosetting, som svarer til forslaget fra forslagsstillerne. Flyktninger som finner bolig på egenhånd, kan ha mulighet til avtalt selvbosetting. Dersom boligkontrakten godkjennes av kommunen, kan kommunen og IMDi inngå avtale om bosetting med offentlig hjelp.

Ved avtalt selvbosetting får flyktingene rett til introduksjonsprogram og introduksjonsstønad, og kommunen mottar integreringstilskudd. Det er opp til hver enkelt kommune om de tillater ordningen. Arbeids- og inkluderingsdepartementet oppfordrer kommunene til å legge til rette for avtalt selvbosetting.

9. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at kommunene oppretter samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner for å styrke det lokale integreringsarbeidet.

Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i integreringsarbeidet. Regjeringen vil styrke de frivillige organisasjonenes rolle i dette arbeidet, og har derfor foreslått for Stortinget å styrke tilskudd til frivillige organisasjoner med 65 mill. kroner (Prp. 78 S (2021-2022)). Gjennom deltakelse i en frivillig organisasjon kan nyankomne innvandrere i en kommune bli kjent med lokalsamfunnet og blant annet få anledning til å praktisere norsk. Frivillige organisasjoner bistår også med viktige tiltak i lokalsamfunnet, for å ta imot og integrere flyktninger og innvandrere.

Et godt samarbeid mellom kommunene og de frivillige organisasjonene styrker det lokale integreringsarbeidet. Aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner kan være et godt supplement til introduksjonsprogrammet i kommunene. Eksempler er leksehjelp, språkkafé, kvinne- og manngrupper, flyktningguide og øving på norsk språk i kombinasjon med hverdagslige aktiviteter som håndverk, turgrupper eller liknende. Vi vet at mange kommuner allerede har samarbeidsavtaler med frivillige organisasjoner. IMDi veileder kommunene om hvordan kommuner og frivillige organisasjoner kan samarbeide for å øke innvandrernes deltakelse i lokalsamfunnet.

10. Stortinget ber regjeringen iverksette følgeforskning på de tiltakene som nå innføres for ukrainske flyktninger, for å vurdere om det er tiltak som også kan lette integreringsprosessen for andre asylsøkere og flyktninger som kommer til Norge.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet gjør nå en vurdering av behov for forskning knyttet til situasjonen med økte flyktningeankomster fra Ukraina. Følgeforskningen som forslagsstillerne viser til, vil kunne inngå i denne vurderingen. Når vi vurderer behov for følgeforskning, vil vi også se på bredden i forsknings- og kunnskapsbehovet knyttet til situasjonen. AID og JD vil vurdere dette sammen, også med innspill fra andre berørte fagdepartementer.

Med hilsen

Marte Mjøs Persen